

la, maritis propriis neglectis, cum aliis viris, & maritis conuersantur, ludunt, saltant, tripudiant, non uxores quas Paulus describit, sed vilissimam scorta, & de trivio meretriculas imitantur, quæ Christum, quæ Ecclesiam, infamant, maritos dedecorant, familiarum successiorem abrumpunt, societatem perturbant, ignorantiam crassam, & supinam inducunt in omnes ferè hominum cœtus. Homines neglectis propriis officiis cum suis amantissimis tempus terunt. Omnium malorum ejusmodi causa mariti sunt. Nolunt isti suam coercere concupiscentiam. Non sunt contenti proprii fontis potu, sed alienas luteolentas cisternas inquirunt: ideo in ordinem continere uxores nequeunt. Sed & istæ prævis maritorum exemplis audaciores factæ, habent excusis, effrenatae sunt, & cum suis amantissimis vitam degunt. Heinc temporum, horarum, optimi regiminis forma perturbata, omnia confusa sunt. Hæc omnia lippis, & tonforibus nota. Quodnam remedium? Successa est enim ira Dei, & furor divinz vindictæ sanctissimæ cæcitatibus flagello isto percussit, qui contra Scripturam sanctam, Patres, Theologos, Conclonatores, ipsamque experientiam, ut honestam propugnare audacissimè contendunt perniciosissimam corruptelam.

V. MONITUM I. quod Parochis, & Confessariis exhibeo, est ut sacramenta Platonice dimidiatae communitatis asseclis maritis, & uxoris omnino denegent, usque dum respiciant. Alloquin cum ipsis non respicientibus in gehennam descendunt. Si aliquod remedium tam direpti applicandum superest, in manu Confessorum est. Suspendant istis absolutionem, donec commercia hæc maritalia interruptantur. Nisi hoc fiat, jacta alea est, nullaque superest salutis spes.

VI. MONITUM II. est ut Parochi, & Confessarii sermonis rationem, & formam qua alloqui debeant, à S. Paulo Apostolo discant. Matrimonii evangelicæ sublimitatem, præstantiam, & excellentiam gravi oratione exponant. Eiusdem Apostoli documenta divina interpretentur. Officii conjugalis castimoniam, honestatem, & sanctitatem declarent. Sæpe dictum S. Pauli innotent: *Sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore, non in passionis desiderii, sicut & gentes, quæ ignorant Deum.* Perpetuitatem reciproci amoris, & mutui vinculi indissolubilitatem usque ad mortem congruis verbis representent. Præveniant oppositionem discipulorum, qui cum audissent matrimonii onera, clamaverunt: *Si ista est causa hominis cum uxore non expedit nubere: qui dixit illi: Non omnes capiunt verbum istud Matth. 19.* Ne multa, si Parochi charitatis ignem accenderint in conjugatis; si spiritum Christianissimi in illdem excitaverint, & veros Christianos formaverint: superflua sunt, & igni addici possunt omnes illæ quæ non pauci excitant de re uxoria quæstiones, & opiniones, quæ hæreticis ipsis scandalum ingerunt. Siquidem uxorati cum fuerint Jesu Christo charitatis vinculo conjuncti, erunt inter se uniti,

& ipsa interior virtus, probitas, & sanctitas eloquenter docebit honestatem, puritatem, & castimoniam, quæ agnoscere se conjuges debent, quin opus sit ut ab aliis instruantur. Opiniones lurulentissimæ quæ leguntur in quorundam libris, & lectores similes, & Christianos conjuges dedecent. Et hæc de magno matrimonii sacramento dicta sufficiant.

DISSERTATIO IV.

De Censuris in communi, & sigillatim.

CAPUT I.

Censura notio, partitio, & qui possint censuras ferre.

I. QUÆST. I. Quid sit, & quotuplex censura? RESP. Est pœna ecclesiastica medicinalis fori exterioris, quæ fidelibus baptizatus privatur usu aliquorum bonorum spiritualium, ut à contumacia discedat. Pœna vocatur, quia supponit culpam. Medicinalis, quia vult emendationem. Fori exterioris, quia qui illam infligit, prædictus esse debet jurisdictione. Privat usu aliquorum bonorum spiritualium, quæ sunt propria Christianorum. Ipsa conversatio cum fidelibus, quæ excommunicatio privat, bonum quoddam spirituale est.

II. Censura tribuitur in species tres: in excommunicationem, suspensionem, & interdictum. Irregularitas ex delicto, depositio, degradatio non sunt pœnæ medicinales. Cessatio à divinis non est censura, sed præceptum.

III. Censura alia est ab homine, alia à jure. Omnes utique sunt ab homine; sed quando Superiores vi legis, aut statuti censuram infligunt, dicitur censura à jure. Quarè soli Pontifices, & Concilia œcumenica in universa Ecclesia, & Episcopus in sua Diocesi ferre censuras à jure valent. Censuras ab homine omnes Superiores, qui habent jurisdictionem in foro exteriori, infligere possunt. Hæc censura, si non sit contracta, inortuo Superiore evanescit: si contracta sit, etiam Superiore mortuo durat, donec obineatur absolutio. Censura à jure lata durat sicut lex. Alia censura dicitur generalis lata in omnes qui v. g. furantur in tali loco: alia particularis lata in hanc, aut illam personam. Alia est lata sententia, quæ ipso facto ligat reum ante judicis sententiam. Alia ferendæ sententiæ, quæ solum post judicis sententiam incurritur. Tunc reputatur lata sententiæ, quando dicitur ipso facto, statim, illud in continenti. Judicatur ferendæ sententiæ, quando Superior dicit *Præcipimus tibi pœnam excommunicationis, interdicti, &c.* vel *excommunicabitur, suspendetur.* In dubio judicandum est ferendæ, non latæ sententiæ, esse censuram. Quando dicitur, *anathematis sit, excommunicatus sit,* est censura latæ sententiæ.

IV. QUÆST. II. Quis jure ordinario ferre censuras valeat? RESP. Veritas fidelis est Ecclesiam

ferre censuras posse. In primis summus Pontifex jure ordinario potestatem habet in universa Ecclesia ferendi censuras. Similiter Concilia generalia in universa Ecclesia, Provincialia in Provincia, Diocæsana in Diocesi eadem gaudent potestate: similiter Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Cardinales in Ecclesiis propriis ferre censuras possunt; item Generales, Provinciales, Rectores, Præpositi, Priores, Guardiani Regularium respectu suorum subditorum. Capitulum Ecclesiæ Cathedralis sede vacante.

V. Potestas hæc delegari potest jure ordinario etiam Clerico, nedum Sacerdoti, dummodò Clericus non sit conjugatus. Potestas hæc delegata à summo Pontifice potest subdelegari vi privilegii à Sede Apostolica concessi delegatis pontificalibus. Nemo potest seipsum excommunicare, sicut neque in causa propria sententiam ferre. Qui censuras infligit, requiritur ut sit baptizatus, clericus non conjugatus, & prima saltem tonsura insignitus.

VI. Modus ferendi censuras non habet formulam determinatam, seu verba præfixa; sed fat est ea adhibere, quæ sufficiant ad exprimendam judicis voluntatem. Verum habent Tribunalia suas præscriptas formulas. Censuras præcedere admonitio debet, quia censura non fertur nisi in contumaces. Contumax autem non dicitur, qui prius monitus non fuit. Et hæc monitio canonica fit oportet, etiam si delictum sit notorium. Hæc monitio trina esse debet, vel una quæ tribus equivaleat. Tunc trina monitio præcedit, quando ter reus admonetur tempore congruo duorum, aut plurium dierum spatio interfluente. Una æquivalens tribus, quando iudex assignat congruum tempus pro tribus, puta sex, aut decem diebus. Si periculum sit in mora, intra eandem diem, simul inter paucas horas, assignatis semper tribus intervallis, pro trina admonitione, censuram ferre potest. Monitio hæc in scriptis, vel coram testibus fiat oportet. Si censura ferenda contra plures est, fat est ut fiat in Ecclesia coram populo. Si interdictum contra communitatem ferendum sit, non singuli, sed illi tantum monendi sunt quorum culpa interdicti causa est. Si delinquens declinat monitionem sudeat, sufficit monitionem fieri, vel in Ecclesia, vel ad ejusdem domum. Nullam auctores censuram asserunt, nisi præcedat trina monitio, vel una æquivalens tribus.

VII. Diebus feriatis ferri censuræ non debent, valide tamen sunt, licet non licitæ etiam his diebus latæ. Qui territorium limitatum habent, extra illud ferre censuras nequeunt. Quando tamen causa cognitio facta est in proprio territorio, vel quando contumacia adeo notoria est, ut discussione non eget, & canonica monitio præcessit, valide censura ferri potest ab Episcopo etiam in alieno territorio degente. Quando Episcopus iniuste expulsum est à propria Diocesi, in locis eidem propinquioribus jurisdictionem contentiosam in suos subditos exercere potest, petita ab ordinario licentia, licet non obtenta, ut habetur in Clementina *Quam*

vis de foro competenti. Potest etiam Episcopus censuras infligere subdito in proprio territorio delinquenti, etiam si aliud territorium transierit: alioquin impunita manerent delicta, & frustranea esset Ecclesiastica disciplina cum subditus puniri ab alieno Episcopo non possit. In alieno autem territorio peccantem censuris punire Episcopus subditum nequit. Si tamen redeat ad propriam Diocesim, & ibi à parte læsa convincatur de delicto commissio in alieno territorio, cogi censuris ab Episcopo potest, ut partem læsam resarciat. Alienum subditum in propria Diocesi delinquentem punire Episcopus valet, nisi discedat antequam causa cognoscatur.

CAPUT II.

De culpa ob quam censura ferri potest: & qua causa excuset à censuris.

I. QUÆST. I. An pro ferenda censura requiratur culpa, & contumacia propria? RESP. Censura pœna est Ecclesiastica: ergo culpam supponit contra Ecclesiæ præcepta. Quarè delicta contra jus Naturale, vel Divinum, nisi simul ab Ecclesia prohibita sint, non subjacent censuris. Quia censuræ feruntur ad reprimendam contumaciam contra Ecclesiam. Heinc censura infligi nequit ob peccatum omnino præteritum, vel præsens, nisi habeat tractum successivum, vi cuius dicitur contumax, qui possit. Nemo ligari censuris potest ob culpam alienam. Interdictum generale non tangit innocentes immediate, nisi quatenus connexionem habent cum fontibus.

II. Excommunicatio minor ferri potest ob culpam venialem, & reipsa inferitur ob civilem communicationem cum excommunicato vitando; quæ nisi fiat in contemptum, vel in crimine ob quod contracta est censura, vel in rebus factis, non excedit culpam levem. Excommunicatio verò major, suspensio, interdictum, cum sint pœnæ gravissimæ, inferri nequeunt nisi ob culpam mortalem. Culpa potest esse levis in se, sed gravis in ordine ad finem. Superiorum est iudicare, sit ne gravis respectu finis talis actio circumstantiis spectatis. Quarè cum Superiores prohibent aliquid expresso præcepto, adjecta censura, transgressio mortalis est, & censura incurritur. Ob actum internum ferri censura nequit. Quarè ob hæresim merè internam ferri excommunicatio non potest, nisi signis externo manifestetur, fat autem est ut homo solus in cubiculo eam manifestet: quia tum exterior est, licet occultata. Contra si quis exercet actum externum hæresis, vel idololatriæ abique actu interiori, non incurrit excommunicationem in foro interiori; quamvis in foro exteriori, ut excommunicatus haberetur, si innotesceret. Quando actus internus connexus est cum actione externa, ut attentio mentis cum oratione vocali, tunc qui omittit actum internum, licet ponat externum, censuræ obnoxius foret: quoniam tamen Ecclesia potestatis directæ caret in actus interiores, dum tamen præ-

alio privilegio conceditur facultas absolvendi à censuris hæc clausula, *satisfacta parte, aiter absolutio non tenet*; non valet absolutio non impleta conditione, nisi absolvendus impotens sit ad satisfaciendum.

IV. Convenit penes omnes posse censuris irretitum valde absolvi, etiam invitum, & repugnantem, nedum nescientem, aut non petentem. Duplicem tamen repugnantiam auctores distinguunt: alteram non recedendi à peccato, & contumacia, ob quam lata censura est; alteram non petendi absolutionem, licet à peccato emendato reus sit. In priori casu, si peccator habeat tractum successivum, ut hæresis, furum, &c. non posse absolvi invitum ajunt, nisi ab eo, qui supra jus, & præceptum potestatem habet. Si vero peccatum completum sit, ut fornicatio, blasphemia, & alia peccata præterita, tunc absolvi posse etiam invitum docent. Similiter illum, qui emendatus à peccato est, & non vult petere absolutionem, absolvi posse defendunt. Advertunt tamen, tunc absolutionem impetrandam duntaxat esse, cum prævidetur magis medicinalis, quam censura.

V. Absolvi quis potest ab una, seu ab altera censura. Qui vero facultatem habet absolvendi ab omnibus censuris, unica absolutione præstare id valet. Si autem tali careat potestate, tunc absolvi oportet ab altero, qui hac potestate præditus sit. Qui pluribus irretitus censuris, unam dolose manifestat, occultatis aliis, non est excommunicandus Confessarium velle absolvere ab omnibus, nisi id exprimat. Si tamen reus ex oblivione aliquam omittat, & judex generaliter absolvat, tunc nisi aliud constet, eum absolvere velle ab omnibus censuris est. Heinc tempore Jubilæi aliqui generaliter ab omnibus censuris, licet obliquo alicujus fuerit, manet absolutus, & à peccato obliquo cui annexa censura est, à quocumque Sacerdote absolvi potest; nisi tamen aliqua ex censuris habeat conjunctum opus satisfaciendi, & compensandi partem læsam. Si enim absolvendus celaret se non satisfecisse partem læsam, se non recessisse ab hæresi, nulla foret absolutio.

VI. QUÆST. III. *Qui absolvere à censuris valet?* RESP. Omnes illi qui ferre censuras ab eisdem absolvere valet etiam in alieno territorio. Qui habet potestatem absolvendi à casibus reservatis, habet simul facultatem absolvendi à censuris, cum absolutio à censuris præcedere debeat absolutionem à casibus reservatis, quibus annexa censuræ sunt. Facultas concessa in Jubilæo, vel in alio privilegio absolvendi à censuris reservatis summo Pontifici extenditur quoque ad absolvendum excommunicatum denunciatum nominatum, sive à jure, sive ab homine, si tamen prius satisfecerit.

VII. Parochi, & Confessarii ordinarii, qui valent absolvere à peccatis mortalibus, possunt absolvere à censuris à jure latis, & non reservatis, ut communiter auctores docent, & colligunt ex cap. Nuper 29. de Sent. excom. & confit-

mat S. Thomas in *Supp. quest. 24. art. 1.* Contra à censuris reservatis in jure ille tantum absolvetur potest, qui eas tulit, aut Superior, aut successior, aut ab eodem delegatus. Quare à censuris reservatis Pontifici solus Pontifex, à reservatis Episcopo solus Episcopus absolvere valet. In articulo mortis, ut aliàs dictum est, quilibet Sacerdos potest absolvere ab omnibus censuris, ut Tridentinum declaravit *sess. 24. c. 7.* & culibet Confessario eadem facultas conceditur absolvendi, quando est impossibilis accessus, aut valde difficilis ad Superiorem, cui reservatæ censuræ sunt, ut habetur cap. Nuper à nobis 29. de Sent. excom. his verbis: *Verum si difficile sit ex aliqua justa causa, quod ad ipsum excommunicatum absolvendus accedat, concedimus indulgentiam ut (præsertim juxta formam Ecclesie cautione, quod excommunicationis mandato parèbit) à suo absolvatur Episcopo, vel proprio Sacerdote.* In his tamen casibus, nempe in articulo mortis, aut ratione impedimenti, Confessarius debet ab eo quem absolvit, juramentum exigere, quod cum poterit, se Superiorem præsentabit. Quod si omiserit, opportunitate data, exequi quod promisit, in eadem censuram reincidet: & quamvis Confessarius, vel ex ignorantia, vel ex oblivione omittat imponere hoc onus comparandi, cum poenitentis poterit, coram superiore; nihilominus poenitentis tenetur comparere, quia hoc onus non à Confessario, sed à jure pendet. Quando tamen absolvitur à reservatis, quibus annexæ censuræ non sunt, nullum est comparandi debent.

VIII. QUÆST. IV. *Quis valet absolvere à censuris latis ab homine?* RESP. Ille absolvere potest, qui censuram particulari sententia tulit contra determinatam personam, vel Superior, vel delegatus. Idem sentiunt plures, si censura lata sit ab homine per modum sententiæ generalis, præcepti, vel statuti ad futura delicta evitanda. Sed probabilius alii docent ab his censuris non reservatis, licet latis ab homine, posse quemlibet Confessarium absolvere sicut à censuris latis à jure.

IX. QUÆST. V. *Quoniam sunt censura, & casus reservati summo Pontifici, à quibus Episcopi jure ordinario absolvere possunt?* RESP. Episcopi absolvere jure ordinario valent à censuris reservatis summo Pontifici contractis ex delicto occulto, ut Tridentinum *sess. 24. c. 6. de Reforma.* statuit. Item à censuris contractis ob delicta publica, quando urget gravis necessitas, quæ difficilem reddit accessum ad Pontificem summum.

X. Disputant, num hæc facultas Episcopi à Tridentino concessa, fuerit revocata per bullam Cœnæ quantum ad casus in ea contentos. Negabant plures, affirmabant alii; sed Alexander VIII. licet sustulisse videtur sequentem damnando thesim num. 3. *Sententia asserens, bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. die 18. Julii in consistorio sacra Congregationis Eminentiſſ. Cardinal. visa, & rescripta est.*

XI. Non desunt tamen, qui negant per recentiam thesim sublatam esse facultatem Episcopi à Tridentino concessam, præsertim cum in thesi prescripta nulla fiat Episcoporum mentio, quibus à jure competit hæc facultas, & Tridentinum solum declaravit non esse illis ademptam. Verum decisio hæc non pendet à Theologorum ratiociniis. Quare controversiam hæc illis quorum interest, ditimendam relinquo.

XII. Nomine delicti occulti illud communiter intelligitur, quod aut non est deductum ad forum contentiosum, aut notum non est majori parti Parochiæ, Provinciæ, Monasterii, &c. Quare licet per testes probari possit, si non est modo dictum publicum, occultum dicitur communiter. Tum vero deductum ad forum contentiosum asserant, quando delatum fuerit, & per unum testem probatum. Si vero accusatus se purgaverit in foro etiam per falsos testes, & absolutus sit, contendunt hunc reum ab Episcopo habentem facultatem super delictis occultis absolvi posse. Ita docent Salmanticenses *tract. 10. cap. 2. punct. 6. num. 39.* & 60. ubi plures citant Auctores. Addunt ibidem Salmanticenses, reum punctum in foro contentioso posse ab Episcopo absolvi, quia judicium finitum est: quæ opinio mihi falsa est, cum delictum tunc notum sit notorietate juris, & facti.

XIII. QUÆST. VI. *Quam facultatem habent Regulares absolvendi à casibus, & censuris reservatis summo Pontifici?* RESP. P. Viva debet Auctores defendere, Regulares posse absolvere ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, exceptis casibus Bullæ Cœnæ, & sex Clementis VIII. in Italiam extra Urbem. Illud est certum, quod potestas absolvendi à casibus pontificiis non inferre potestatem absolvendi à casibus Episcopo reservatis, cum Alexander VII. damnaverit hæc thesim num. 12. *Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopo reservatis non obtemperata ad id Episcoporum facultate.* Distinguit tamen in hæc propositionem num. 7. triplex genus casuum Episcopo reservatorum. Nam alii reservantur Episcopo à jure, vel à consuetudine, ut levis percussio Clerici, &c. & ab his mendicantes absolvere posse ait. Alii casus reservantur Episcopo in Synodo: & ab his quoque absolvere posse Regulares, non dum notantur in tabella, docent Auctores, subdit idem P. Viva. Tandem sunt casus reservati, & expositi in tabella, & de his loquitur thesim damnata. Quando conceditur facultas absolvendi ab omnibus censuris, intelligitur, inquit P. Viva, etiam à reservatis, quia quilibet Sacerdos facultatem habet absolvendi à non reservatis.

XIV. Denique per concessionem absolvendi ab omnibus reservatis Sedi Apostolicæ non intelliguntur casus comprehensi in Bulla Cœnæ. Neque per concessionem absolvendi à casibus Bullæ Cœnæ intelligitur facultas concessa absolvendi ab hæresi. Oppositum tamen probabile esse concludit P. Viva.

XV. Quæ hæcenus recensui ex P. Viva,

reisp. inveniuntur apud Auctores. Salmanticenses *tract. 10. cap. 2. punct. 6. num. 70.* docent, Prælatos Regulares absolvere suos subditos posse ab omnibus censuris Sedi Apostolicæ reservatis, exceptis iis quæ in Bulla Cœnæ continentur. Addunt, Prælatos regulares etiam jure communi potestatem habere in suos subditos, quam Episcopi in suos diocesanos. Quare controversiam hæc illis concessa Mendicantibus, & præsertim constitutionem S. Pii V.

XVI. Nullum ego super facultate Regularium absolvendi, tum subditos, tum alienos profero judicium. Omnes percipiunt distinctam, & perspicuam decisionem casuum, & censurarum reservatarum, à quibus absolvere Regulares valent. Sed frustra à Theologis hoc expectant. Quid enim decidere Theologi valent super privilegiis quæ citantur, & non inveniuntur; vel si inveniuntur, aut fuerint revocata, aut disparturatum fuerint revocata. Decisio eorum, quæ absolvendi jurisdictionem spectant, non à Theologorum ratiociniis, sed à voluntate summi Pontificis pendet. Moderatores sacrorum Ordinum regularium sollicitare, & urgere debent, ut ipsi à S. Sede Apostolica impetrarent perspicuam declarationem facultatis Regularibus concessæ. Istorum Moderatorum est controversiam hæc gravissimam dirimere modo dicto, ut sciant subditi, quid jurisdictionis habeant in recentia materia.

CAPUT IV.

De Censuris figuratis, nempe de excommunicatione majori, & minori.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex sit excommunicatio?* RESP. Est censura qua quis ab ecclesiastica fidelium communione separatur. Tribuitur in majorem, & minorem. Major est censura, qua quis non modo à participatione sacramentorum, sed etiam à communione fidelium segregatur. Minor vero dicitur censura qua quis privatur participatione sacramentorum, eorundem administratione, & passiva electione ad dignitates, & beneficia Ecclesie. Major privat hominem omnibus, quæ subjacent Ecclesie jurisdictioni, minime vero bonis omnibus spiritualibus, quæ supra jurisdictionem Ecclesie sunt. Quare si excommunicatus gratiæ statum recuperet, cum aliis membris ejusdem corporis mystici communicat. Bona Ecclesiastica quibus excommunicatus privatur, duplicis sunt generis. Alia sunt civilia, quæ humanam spectant societatem, ut cohabitatio, salutatio, colloquia, &c. Alia sunt spiritualia, & sacra, quæ similiter in duo genera tribuuntur. Alia sunt exteriora, ut Ecclesiastica sepultura, interventus ad divina officia celebranda. Alia vocantur mixta, ut participatio sacramentorum, usus sacrificii, communicatio in precibus, &c.

II. Decem recenseri solent effectus excommunicationis majoris. 1. Privatio suffragiorum Ecclesie: 2. privatio, & activa, & passiva sacramentorum: 3. privatio rerum sacrarum: 4. inha-

principio externos, indirecte jubet internos, qui necessarii cum externis conjuncti sunt. Hac ratione Ecclesia punit simoniam interiorum conexam cum exteriori largitione: excommunicat inquisitores, qui odio, aut amore lucri aliquid agunt, vel omittunt, dummodo hoc odium, vel amor in adus externos erumpat. Peccatum exterius propter quod censura infligitur, debet in suo genere esse consummatum, ut si stuprum sub censura prohibetur, intelligitur copula consummata, nisi lex exprimat etiam conatum.

III. QUÆST. II. *Utrum censura lata contra executores criminis comprehendat etiam mandantes, & consulentes?* RESP. Communis sententia negat comprehendere mandantes, & consulentes, nisi in aliqua clausula expressè, vel implicite includantur, quia in meris præalibus odia sunt restringenda. Quando censura lata est contra consulentes, vel mandantes homicidium, etiam si homo paratus sit ad homicidium, qui consulunt vel mandant, censuram incurrit, quidquid in oppositum dicant aliqui.

IV. Quid si consiliarius, & mandans mandatum revocat ante operis executionem? Aliqui distinguunt inter consiliarium, & mandatarium. Alii hanc distinctionem in hoc negotio rejiciunt. Disputant autem, num incurrant censuram, quando mandatario, vel consiliario innotescit revocatio sincero animo, non languido, sed efficaci, & valido facta à mandante, & consulente. Prima sententia negat. Altera affirmat: & hujus secundæ sententiæ argumenta videntur urgentiora. Quid si mandatario & consiliario non innotescat revocatio efficaciter, & valida facta? Etiam tum non incurritur censuram revocatoris, defendunt Salmanticenses cum pluribus aliis. Sed hæc opinio falsa est.

V. QUÆST. III. *Quæ conditiones requiruntur ut quis possit censuram irretiri?* RESP. Plures 1. ut sit viator; 2. ut sit subditus; 3. ut sit baptizatus; 4. ut sit ratione præditus; 5. ut sit persona determinata. Hæc ultima conditio intelligitur de excommunicatione, quæ ferti in communiter, civitatem, collegium, &c. nequit, ut colligitur ex cap. Romana de Sentent. excom. in 6. Una persona potest pluribus censuris plecti, ut omnes docent. Qui est excommunicatus, potest interdici, suspendi. Potest quis excommunicari à diversis iudicibus propter idem delictum, nempe, ab Episcopo originis, domicili, & Pontifice. In praxi tamen nullus reus propter unum delictum excommunicatur, nisi unica excommunicatione.

VI. Disputant auctores, an toties multiplicetur censura, quoties repetuntur transgressiones contra præceptum, cui annexa censura est? Et communiter respondent, quod si transgressiones sunt formaliter interruptæ, ut si quis hodie percuteret clericum, & post hebdomadam iterum eundem, vel alterum clericum percuteret, multiplicaretur censura juxta multiplicationem formalem transgressionum. Quando unus homo simul percutit tres clericos, sicut tria crimina patrat, sic triplicem incurrit penam censuræ, ut

probabilius videtur.

VII. QUÆST. IV. *Quæ causæ excusent à censuris?* RESP. Plures. 1. Necessitas agendi contra præceptum, sicut excusat à peccato, excusat à censura. Excommunicatio lata est contra laborantes in die festo. Illa necessitas, quæ licitum opus reddit tali die, eximit quoque à censura. 2. Censuræ inanis; 3. hominis innocentis; 4. ignorantis; 5. impotentis; 6. metus; 7. iniustitiæ causa.

VIII. Ignorantia, ut aliis dictum est, alia juris, alia facti, & alia pœnæ. Alia invincibilis, vincibilis alia, crassa, affectata, & supina. Ignorantia juris laborat, qui ignorat legem prohibentem, vel præcipientem. Laborat ignorantia facti, qui ignorat esse clericum quem verberat. Ignorantia pœnæ est dum quis ignorat adjectam esse penam tali crimini. Scis prohibitum esse clericum verberationem: scis esse clericum, quem verberas: at necis huic illicitæ clericum verberationi adjectam penam esse. Invincibilis est, quæ superari humana industria nequit; & vincibilis, quæ superari valet.

IX. P. Viva quest. 1. de Cens. art. 6. num. 7. cum Probabilis distinguit vincibilem in *inculpabilem*, & *culpabilem*. Vincibilem culpabilem vocat quam quis potest superare, & credit se obstruendo ad diligentiam adhibendam, quia illam superet, & veritatis notitiam acquirat. Vincibilem inculpabilem illam appellat, quam superare adhibita diligentia quis potest, sed credit se non teneri ad hanc diligentiam adhibendam, ut veritatem assequatur. Hæc ignorantia vincibilis malicie expertis, nova, inaudita, & post Probabilissimi natalitia in lucem erupit, quam *ton. 2. Appar.* penitus prostravi. Hæc ignorantia vincibilis, quæ semper noxia est, alia dicitur affectata, dum quis ita diu ignorare vult, quod scire tenetur. Alia est crassa, dum quis ex quodam torpore negligit veritatis inquisitionem. Alia vocatur supina, cum quis variis distentis negotiis omittit investigare, quod scire tenetur. Denique alia est antecedens, quæ est causa actus. Alia concomitans, quæ non est causa actus, sed sine illa actus fieret, ut cum quis ita odio ardet contra hominem, ut occidens, eum qui verè est clericus, sed ab ipso revera ignoratur, eundem occideret, si agnosceret.

X. Ignorantia revera invincibilis, sive juris, sive facti, sicut excusat à culpa, ita eximit à censura. Ignorantia venialiter vincibilis excusat à censura, ad quam incurrendam mortalis culpa requiritur, Ignorantia juris in foro exteriori non præsumitur, nisi probetur, ut cap. Ignorantia de Reg. in 6. dicitur. Ignorantia facti excusat, non autem juris. Qui scit homicidium esse Jure Divino prohibitum, ignorat verò invincibiliter legem Ecclesiasticam sub censura illud prohibentem, non incurrit juxta plurimos censuram, licet peccet contra jus Naturale, & Divinum: quia, inquit, ad censuram contrahendam necessaria est contumacia, quam præcedere admonitio debet. Pœna enim censuræ differt ab illis pœnis latis, sive à Foro Civili, sive à Foro Eccle-

ab administratione sui ordinis abstinere etiam privatim, & ab externa communicatione cum fidelibus: unde jure Clemens XI. improbativè theses 90. 91. 92. Paschalis Quæstionis.

CAPUT III.

De Absolutione à censuris.

I. QUÆST. I. *An irretitus censura teneatur sub mortali quamprimum potest absolutionem petere, & sollicitare?* RESP. Sententia affirmans communis est. Salmanticenses tract. 10. cap. 2. punct. 1. n. 1. ajunt: *Qualibet dilatio est mortalis ex genere suo, nisi ab parvitate materia, vel ex alii capitibus excusetur.* Utrouque pollice subscribo huic doctrinæ; undè inferitur quam falsa sit sententia de dilatione conversionis peccatoris in Deum. Qualibet dilatio procurandæ absolutionis à censura Ecclesiastica, quæ aliquotum bonorum spiritualium usu privat, est ex genere suo peccatum mortale: & dilatio petendæ absolutionis à peccato mortali, quod privat æterna vita, à culpa mortali immunis erit? Verò ne respectu aliquorum verum sit illud axioma: *Isti amplificant jus Ecclesiasticum, & decurtant Decalogum*, Segregatio à Deo, à consortio Angelorum, destinatio ad habitandum cum diabolis, quia remota à sensibus non urget, non pungit, sicut segregatio à communicatione externa visibili cum fidelibus.

II. QUÆST. II. *Quoties sit absolutio à censura?* RESP. Alia est absoluta, quæ absolute reus à vinculo solvitur. Alia conditionata, quæ à conditione, vel præterita, vel præsentipendit, ut *si satisfecisti parvi, si satisfeceris*. Alia absolutio vocatur ad cautelam; ut cum quis dubitat se esse censuram affectum, quæ absolutio impertitur à quocumque Confessario potest, facta promissione de præstanda parti satisfactione, vel de adeundo Superiore, veritate comperta. Alia vocantur ad *reincidentiam*, seu cum pœna relabendi in eandem censuram, nisi quod imponitur egerit ille qui absolvitur. Alia est ab uno determinato effectu, relicta aliis: ut quando Pontifex absolvit, habilemque reddit aliquem ad obtinendum beneficium, aliudve privilegium. Absque harum absolutionum aliqua censura non aufertur neque per mortem Superioris illam ferentis, neque per mutationem territorii, neque per mortem excommunicati: & contraria opinio damnata est ab Alex. VII. num. 4. *Quod ad forum conscientie, res correctæ, ejusque consummatione cessante, cessat censura.*

III. In absolutione à censura servanda sunt formulæ præscriptæ in Ritualibus. Solemnitas servanda in eisdem absolutionibus habetur in cap. *Per tuas*, de Sent. excom. Conditiones tamen ibidem præscriptæ hodie non servantur. Disputant Theologi valida ne sit absolutio, parte læta non satisfacta satisfactione reali, aut pignorantia. Adfirmant multi; sed peccare mortaliter absolventem ajunt, & restitutionem obnoxium esse. Quando in bulla Jubilæi, vel in

Ecclesiastico, quæ contrahuntur, etiam si ignorentur, quando nota lex est. Quare homicida, quem non latet lex prohibens, obnoxius est capitali supplicio, etiam si hanc pœnam ignoret. Similiter, qui sciret legem Ecclesiasticam prohibentem talem actum, incurreret irregularitatem ex delicto, quamvis talem pœnam ignoraret. Contra, si jus Ecclesiasticum invincibiliter ignoraret, sicut esset immunis à culpa, ita liber esset ab irregularitate ex delicto.

XI. Plures, & graves Theologi docent, ignorantiam invincibilem solius censuræ latæ per legem universalem Ecclesiæ, aut canonem universalem non excusare ab ea incurrenda illum qui scit legem eandem. P. Antoine fusè hanc quæstionem versat. Paucis rem absolvo. Admissa hypothese, quod ignorantia censuræ esset proferus invincibilis, licet latæ à lege, vel canone universali, non contraberetur. Verum quia non ita facile contingit, ut ignorantia censuræ annexæ legi universali sit revera invincibilis, idèd facile exempti ab ea non sunt iudicandi ejusdem legis transgressores. Quis à censura immunem iudicaret illum, qui committeret duellum, sciens ab Ecclesiæ prohibitum esse, quia ignorat huic prohibitioni annexam esse censuram?

XII. Quando in lege dicitur, qui scienter hoc fecerit, qui scire præsumpsit, qui temerarie id fecerit, tunc ratione ejusmodi clausularum ignorantiam vincibilem excusare à censura communiter Auctores docent: quia per tales clausulas lex majorem requirit notitiam, quam aliæ leges his clausulis destituta. Salmanticenses cum aliis contendunt, vel ipsam ignorantiam affectatam excusare hoc in casu à censura. Sed hæc opinio mihi falsa est, quia ignorantia affectata equivalet scientiæ.

XIII. Metus gravis cadens in virum constantem excusat à censura, & etiam à peccato prohibito tantum jure Ecclesiastico. Si res prohibita sit jure Divino, & sub censura Ecclesiastica, non excusat à peccato, sed à censura tantum. Qui metu gravi percussus occideret clericum, peccaret contra jus Naturale, & Divinum, at censuram non incurreret.

XIV. Qui dubitat, an iudex protulerit necesse sententiam censuræ, iudicare debet non esse latam, quia in meris pœnalibus minor pars est amplectenda. Qui certus est censuram esse latam, sive à jure, sive ab homine, dubitat verò an illam contraxerit, se gerere debet ac si censura irretitus esset, donec aut dubium deponat, aut à censura absolutus fuerit.

XV. Innocens, qui in foro exteriori est excommunicatus secundum allegata, & probata, coram Deo excommunicatus non est. Verum coram illis, qui consilii excommunicationis sunt, & interci innocentis ejusdem, debet se ut censura irretitus gerere: quia sententiæ iudicis valida, & legitime, tamen ipsa injuste patendum est, tum ad evitandum scandalum, tum in obsequium supremæ auctoritatis. Quare probabilis est hunc innocentem debere, & à receptione, &

inhabilitas ad ordines suscipiendos, & ad eorundem usum: 5. privatio jurisdictionis Ecclesiasticæ: 6. inhabilitas ad exercendos actus legitimos in iudicio: 7. inhabilitas ad conferenda beneficia Ecclesiastica: 8. incapacitas ad eadem obtinenda, eorumque fructus: 9. inhabilitas ad privilegia obtinendum: 10. privatio communionis civilis, & forensis cum cæteris fidelibus.

III. Hos effectus omnes non parit excommunicatio, si sit iniusta, & invalida. Et si constaret publicè esse nullam, tunc excommunicatus se gerere posset ac si talis non esset, tam in externo, quam in interno foro. Si dubium sit an valida nec ne sit, parendum est excommunicationi.

IV. QUÆST. II. *Quinam dicantur excommunicati tolerati, quinam vitandi?* RESP. Illi dumtaxat dicuntur vitandi ex constitutione Constantiensis, qui nominati excommunicati, & denunciati, vel notorii clerici percussores sunt. Cæteri omnes sunt tolerati. Ut verò quis dicatur nominati excommunicatus ut vitari debeat, duo requiruntur. 1. quod in excommunicatione nomen excommunicatæ personæ exprimitur: 2. quod publicè declaratur talem esse excommunicatum; quæ declaratio in loco publico fieri debet, aut inter Missarum solemnias, aut affigendo chartam loco publico. Antequam excommunicatus denunciatur talis, citandus est ut se defendat, nisi sit publicum, & notorium delictum. Qui declaratus est incurrisse excommunicationem, si intra congruum terminum legitime appellet, potest se gerere ut toleratus.

V. Publici, & notorii percussores Clerici illi dicuntur, qui notii sunt notorietate juris, & facti. Illi excommunicati in uno loco vitandi quoque in alio loco sunt, ubi secreta est excommunicatio, ut probabilior opinio tenet. Ipsi excommunicati tolerati nequeunt communicare in divinis, vel humanis cum aliis; sed cæteri fideles cum iis communicare in humanis valent. Quare constitutio Constantiensis est in beneficium fidelium, non excommunicatorum. Peccat mortaliter excommunicatus, si administrat, si celebret, &c. Sacramenta tamen valida sunt, excepto Sacramento Penitentiae, quod nullum est ab excommunicato vitando administratum. Quare fideles, qui confiterentur excommunicato vitando, repetere confessiones deberent. An in articulo mortis petenda ab eodem sit absolutio, dictum est supra.

VI. Docent plures, in periculo mortis assistere Matrimonio posse Sacerdotem excommunicatum vitandum ad consulendum honori feminæ à viro cognitæ, & ad filios legitimos constituendos, si nullus alius Sacerdos esset. Salmanticensis 2. 37. cum aliis docent, excommunicatum toleratum posse validè, & licitè administrare sacramenta præter Penitentiam. Immo addunt, posse validè administrare ipsum Sacramentum Penitentiae; & si sit rogatus, etiam licitè: quia quando est toleratus, non amittit potestatem administrandi sacramenta in utilitatem fidelium, ut eruitur ex Concilio Constantiensis. Quæ opinio

mihî non probatur, nec iudicarem bonè dispositum fidelem, qui habens copiam Confessarii vellet excommunicato tolerato confiteri.

VII. QUÆST. III. *Quam poenam incurrit excommunicatus qui illicitè sacramenta administrat?* RESP. Excommunicatus sive vitandus, sive toleratus incurrit irregularitatem, quando illicitè sacramenta administrat, ut communis sententia docet. Peccat quoque mortaliter excommunicatus sive vitandus, sive toleratus, si sacramenta suscipiat. Excusare tamen potest ignorantia, inadvertentia invincibilis excommunicationis, necessitas, scandalum, infamia. In his casibus suscipere sacramenta posse sive vitandum, sive toleratum communis opinio docet. Disputant dumtaxat de Sacramento Penitentiae num validè suscipiatur ab excommunicato ignorante suam excommunicationem, aut ut evitet grave incommodum. Communior sententia affirmat, sive vitandus, sive toleratus sit, dummodò ignorantia sit invincibilis juris, & facti, & debitis dispositionibus accedat.

VIII. QUÆST. IV. *Quæ damna inferit tertius excommunicationis effectus?* RESP. Privat munere celebrandi divina officia, & eisdem assistendi, sive vitandum, sive toleratum. Nominè autem officiorum intelliguntur omnes sacre functiones quæ ab Ecclesia publicè fiunt, ut Missarum celebratio, horæ canonicæ, publicæ preces, processiones, benedictiones, christiani consecrationes, comitari Eucharistiam dum ad infirmos deferuntur. Concionem tamen audire excommunicati possunt, privatim Ecclesiam ingredi, & ibi orare; immò tenentur preces fundere, horas canonicas, si clerici sint, recitare, alioquin commodum ex iniquitate reportarent. Nequeunt tamen in horis recitandis socium adhibere oblique venialia culpa, iusta causa sublata. Nequeunt sive vitandi, sive tolerati Missam audire; immò vitandus si interesset, monendus esset ut recederet; & si iustus non recederet, novam incurret excommunicationem. Et quando expelli non posset, recedere fideles deberent, ne cum illo communicarent. Si Sacerdos canonem non incepit, interrumpere Missam debet, & abire. Si canonem incepit, debet Missam persequi cum uno ministro usque ad calicis sumpcionem, & cætera omittit, aut in Sacristia, si aptus locus sit, eadem perficere.

IX. Peccant mortaliter excommunicati, si differunt obtinere absolutionem, sicuti dixi supra, ut possint audire Missam die festo: quia eodem præcepto quo obstriguntur audire Missam, obligantur removere impedimenta.

X. Privantur excommunicati sepultura ecclesiastica, seu in loco sacro. Nominè loci sacri intelliguntur templa, cæmeteria, claustra, & alia loca deputata ad divina officia celebranda, & ad cultum divinum. Hoc tamen intelligitur de excommunicatis vitandis, qui si sepulti fuerint in loco sacro, extumulandi sunt, & foras projiciendi; locus verò sacer aspersione purgandus. Qui istos in loco sacro sepeliunt, incurunt excommunicationem majorem. Mandantes autem,

&c.

& procurantes minorem contrahunt excommunicationem. Qui verò sepeliunt excommunicatos toleratos etiam hæreticos, qui non sint specialiter denunciati, non incurunt excommunicationem, ut communiter auctores docent. Qui verò sepeliret hæreticum per iudicis sententiam damnatum, incurretet majorem excommunicationem.

XI. Quintus effectus privat omni usû ecclesiasticæ jurisdictionis excommunicatum sive vitandum, sive toleratum. Excommunicatus tamen toleratus, si à partibus exquiratur, & licitè, & validè potest exercere actus jurisdictionis, ut eligere, præsentare, conferre beneficia, ob facultatem quam Constitutio Martini V. præbet fidelibus communicandi cum excommunicato tolerato. Si verò fideles litigantes rescierent excommunicatum toleratum, tunc nullius valoris essent istius actus. Dantes verò exceptionem intra octo dies manifestare excommunicationis speciem deberent. Gesta per jurisdictionem ecclesiasticam ab excommunicato vitando illicita, & invalida sunt, nec obedire illi subditi astringuntur.

XII. QUÆST. V. *An electio sit nulla, ad quam excommunicatus vitandus concurrat?* RESP. Nulla est, si absque suffragio excommunicati vitandi concludi non possit. Si verò istius suffragium non sit necessarium, & electores aut ignorant excommunicationem, aut nequeant excommunicatum repellere, electio abroganda non est.

XIII. Resignatio beneficii ab excommunicato tolerato facta, valida est, immò etiam facta à vitando, si sit simplex, & non in favorem alterius: quia talis resignatio non est actus jurisdictionis ecclesiasticæ, sed simplex beneficii celsio. Quæ sunt ab excommunicato vitando ut persona privata, valida sunt tamen illicita, si communicet cum aliis. Testameorum tamen factum ab excommunicato propter hæresim, vel percussorem Cardinalis nullum esset ex cap. Felicitis de pen. in 6. Invalida quoque asserunt instrumenta facta à tabellone excommunicato vitando.

XIV. QUÆST. VI. *Quam inhabilitatem incurrit excommunicati vi septimi effectus?* RESP. Ligati excommunicatione majori inhabiles sunt ad beneficia ecclesiastica. Quare electio, presentatio, postulatio, nominatio, collatio, impletio litterarum in favorem excommunicati nullæ sunt: atque tam eligentes, & presentantes, quam recipientes beneficium sive causa commutationis, sive resignationis &c. peccant mortaliter, & præter excommunicationem minorem, quam conferentes beneficium excommunicato vitando incurunt, suspensionem quoque contrahunt à collatione talis beneficii. Et hæc extenduntur quoque ad suspensionem, interdictum, & irregularem. Excipitur collatio facta à Pontifice, quia conferendo dispensare præsumitur, nisi quis esset excommunicatus ob hæresim, quæ non aufertur per clausulam generalem. Si quis ignoraret vincibiliter suam excommunicationem, vel ab excommunicatione absolutionem, nulla esset beneficii collatio, ut communis sententia docet. Excommunicatus recipiens beneficium non facit fructus

suos, sed eos restituere astringitur. Quando verò bona fide illud suscipit, ignorans suam excommunicationem, dum recordatur debet beneficium dimittere, & restituere id in quo factus est ditor.

XV. QUÆST. VII. *Utrum excommunicatus amittat, & fructus, & beneficium?* RESP. Octavus effectus privat excommunicatum non beneficio, sed fructibus beneficii tantum à tempore quo fuit excommunicatus sive vitandus, sive toleratus. Et nominè fructuum intelliguntur omnes redditus, pensiones, & distributiones; minime verò patrimonium. Disputant acriter Theologi num ante, vel post iudicis sententiam restituere excommunicatus fructus debeat. Mihî probabilis videtur excommunicatum ante iudicis sententiam debere restituere fructus, quoniam causa restitutionis est excommunicatio. Ergo posita excommunicatione necessariò restitutio consequitur.

XVI. QUÆST. VIII. *Quid sit excommunicatio forensis, & civilis?* RESP. Nonus effectus excommunicationis est quod excommunicatus nequit esse iudex, actor, advocatus, testis, tabellio, procurator in foro. Si tamen toleratus sit, potest clientem defendere, dummodò non repellatur, sicuti repelli potest, si ejus excommunicatio nota sit. Quamobrem valida sunt iudicia fori, in quo actor, testis, vel tabellio est excommunicatus toleratus; contra si vitandus sit, etiam iudex laicus fuerit, irrita sunt omnia acta talis fori, ut communior sententia docet. Testimonium excommunicati si admittatur à iudice, validum est. Citari tamen, & reum agere in iudicio excommunicatus potest. Debet tamen per procuratorem hoc agere, nisi pauper sit.

XVII. Decimus effectus excommunicationis est privatio communicationis politicæ per modum commercii, vel societatis, nisi necessitas exulet, aut nisi excommunicatus sit requisitus. Qui communicat in civilibus cum excommunicato vitando venialiter, in sacris mortaliter peccat. Communicatio cum tolerato nullam includit culpam. Continuata tamen communicatio civilis cum vitando, juxta probabiliorum opinionem, non vacat à gravi culpa, & secum adfert excommunicationem vinorem. Si tamen excommunicatio lata à Papa per sententiam singularem, & nominatim, is qui sciens communicat cum tali excommunicato, incurrit excommunicationem majorem ipsi Papæ reservatam; si tamen sit Clericus, & communicet in divinis. 2. Quando excommunicatio lata est contra participantem: tunc enim qui communicat, eadem qua irretitus est excommunicatus, ligatur excommunicatione, à qua absolvi solum potest ab illo à quo excommunicatus absolvi valet. Non incurrit tamen hanc excommunicationem communicans, nisi monito trina, aut æquivalens tribus præcedat. 3. Quando quis communicat in crimine criminoso, id est in eo crimine ob quod quis excommunicatus est, præbens ei auxilium, consilium, favorem. Ut paucis omnia complectar, quinque sunt casus in quibus non licet cum excommunicato communicare, his verbis contenti:

Si pro delictis anathemate quis feriatur, Or, orare, vale, communio, mensa negatur. Per os prohibentur verba, signa, amplexus, nuntius, epistola, nuntii, &c. Orare vetat communicatio in factis. Vale vetat salutationem honorandi causa. Communio prohibet cohabitationem, cooperationem, consilium in quocumque negotio. Mensa prohibet communicationem in cibo, potu, conviviis, unâ assidere, sedere, &c.

XVIII. QUÆST. IX. In quibus casibus licitum est communicare cum excommunicato? RESP. Hoc unico versu continentur:

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse. Utile significat omnem veram, & non fictam utilitatem spirituales, & temporalem sive excommunicati, sive excommunicantis. Lex significat matrimonium, vi cuius uxor petere à marito excommunicato debitum potest, & in ceteris etiam communicare, ut in domo regimine, & in aliis negotiis, exceptis rebus factis. Et hoc intelligitur, etiam si ambo essent excommunicati, nisi excommunicati matrimonium contraxissent, vel excommunicatio lata esset matrimonii causa, vel denique nisi essent divortio separati. His in casibus non fruenter privilegio communicationis. Humile significat communicationem quam habere possunt filii legitimi, adoptivi, illegitimi, nepotes, pronepotes, & ceteri in gradu linear rectæ: affines, ut gener, nurus, privignus, & privigna postum communicare, & pupilli cum tutoribus possunt. Res ignorata significat ignorantiam, vel inadvertentiam invincibilem juris & facti. Necesse indicat gravem aliquam necessitatem sive temporalem, sive spirituales, sive excommunicati, sive excommunicantis, aut alterius tertie personæ.

XIX. QUÆST. X. Quid sit excommunicatio minor, & quinam illius effectus? RESP. Est censura ecclesiastica privans passiva sacramentorum receptione: & hæc privatio est præcipuus excommunicationis minoris effectus. Quare mortaliter peccat qui hac excommunicatione irretitus aliquod sacramentum suscipit. Circa administrationem sacramentorum disident, num mortaliter, an venialiter peccet talis excommunicatus. Immo plures defendunt nec venialiter hunc peccare. Sed difficile est hunc à culpa veniali eximere. Omnes tamen adfirmant, peccare mortaliter, si celebrat, quia tunc suscipit sacramentum. Alter effectus hujus excommunicationis est privatio passivæ electionis ad beneficia ecclesiastica. Quilibet Confessarius approbatus ab ea absolvi potest.

XX. QUÆST. XI. Quando incurritur excommunicatio canonis ob clericum percussorem? RESP. Si quis suadente diabolo manus violentas in Clericum, vel Monachum injecerit, anathematis vinculo subiaceat, & nullus Episcopo, rum illum presumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec apostolico conspectui præsentetur, & eius mandata recipiat. Hic est canon, qui habetur *caus. 17. q. 4.* Illud suadente diabolo significat percussorem quæ sit peccatum mortale ratione injuriæ irrogatæ personæ clericali. Quæ injuriæ gravitas accipienda est,

spectata dignitate & statu religioso. Licet reservata sit apostolicæ Sedi, Prælati regulares suos subditos percussores Religiosorum absolvere valent.

XXI. Nominè Clerici, vel Monachi veniunt vel ipsa prima tonsura insigniti, dummodo habitum clericalem deferant: omnes Regulares utriusque sexus, Clerici, Novitii, conversi hoc canonis privilegio fruuntur. Item Equites S. Jacobi, S. Joannis, Calatravæ, Alcantaræ, S. Lazari in Sabaudia, S. Stephani Florentiæ, Ordinis Christiani Lusitania, ut plures auctores docent. Hoc privilegio non gaudent clerici conjugati, nisi deferant tonsuram, neque Tertiarii S. Dominici, & S. Francisci: excluduntur quoque ab hoc privilegio Clerici, qui abjectis vestibus ecclesiasticis, negotiis secularibus sese immiscet, & tertio à Superiore moniti non corriguntur.

XXII. Omnes rationis compotes utriusque sexus, qui violentas manus injiciunt in Clericum hanc canonis excommunicationem incurunt. Juvenes rei hujus percussiois ante pubertatem ab Episcopo absolvi valent. Mandantes quoque, inducentes, consulentes, consentientes, auxilium præbentes, immò qui dolo, fraude, malitia non impediunt, hanc excommunicationem incurunt. Item qui ratam habet percussorem nomine suo factam, quamvis nec mandatum, nec auxilium præbuerit. Requiritur tamen 1. quod ejus nomine facta percussio sit, judicante percussore illi gratiam futuram: 2. quod exteriori signo sensibilem prodar approbationem: 3. quod quando percussio executioni demandata est, fuerit ipsa habitualiter aptus ad mandatum, vel consilium præbendum: quia si tunc fuisset amens, eam non incurret. Somnus tamen, & ebrietas non impediunt quominus illam contrahat.

XXIII. QUÆST. XII. Quamvis actio violenta in Clericum dicatur, vi cuius percussor excommunicationem incurat? RESP. Manum violentam injiciunt omnes qui aliqua corporis parte, ut ore, pede, brachio, manu Clericum, aut rem ei adherentem percutiunt, sive immediate, sive medio fuste, gladio, veneno; si Clericum violenter detineant; si in carcerem detendant; si illum insequantur, urgeant ad lesionem, aut præcipitium; si spatum, si pulverem in illum coniciant; si ejus vestimenta lacerent; si arundine verberent; si equum ipsum, cui insidet lædant, si frenum infringant, vique fiant: quæ actiones omnes aut personam, aut ejus majorem lædunt, & decorant, ut ex cap. *Nuper* de sent. excom. clarè colligitur: atque ad sufficiunt ad excommunicationem contrahendam. Minimè verò illam contrahunt, qui verbis tantum Clericum offendunt, qui sctum vibrant, ut illum lædant, reipsa tamen nec illum, nec rem ei adherentem tangunt: neque illi qui abique vi vestes Clerici surripiant, aut futantur in itinere equum, vel pecunias, licet heine sequeretur ne persequi iter possent. Qui venenum Clerico propinant, excommunicantur. Si Monialis potaret venenum ad forum necandum, non esset obnoxia censura huic, quia facti, non sibi injuriam irrogaret: qui verò Monialis gravidæ venenum vi propinaret, excommuni-

municationem contraheret, quia & Moniali, & facti necando vim inferret.

XXIV. QUÆST. XIII. Quamvis causa excommunicationis contrahenda in Clericum ab excommunicatione contrahenda? RESP. Ignorantia juris & facti, timor gravis, iusta defensio, & cetera omnia quæ à gravi culpa eximunt: correctionis titulus, vi cuius magistri, prælati, parentes percute discipulos, filios valent, & ea omnia exercere quo opportuna prudenter judicantur ad eorum emendationem. Similiter immunes ab hac censura sunt qui Clericum turpiter tractantem proprias uxores, matres, sorores, filias, percuterent, sive ut vindicarent injuriam, sive ut à crimine averterent, dummodo percussor ipsam in ipso crimine, vel immediate post, etiam si cum eisdem non fornicetur, sed tantum illas osculis, tactibus, amplexibus turpibus dedecoret. Femina quoque sollicita, & provocata facta à Clerico, si illum violenta percussione rejiceret, quando solis verbis non posset, libera à censura esset. Clerici qui ter admoniti non defuerunt tonsuram, & habitum clericalem, si milites, aut grassatores agant, canonis privilegium amittunt.

XXV. De excommunicatione ob duellum contracta dictum supra est in 5. *Decal. præcept.* Dicendum quoque esset de censuris contentis in Bull. Cœnæ. Verum integram illam dedi *tom. 1. App. & synopsis ejusdem perstrinxit tom. 10. lib. 3. diff. 2. c. 2. §. 3.* Quare si plura cupis, vide ibi.

CAPUT V.

De Suspensione, ejusque effectibus, atque de depositione, & degradatione.

I. QUÆST. I. Quid, & quomodo sit suspensio? RESP. Est cuiusvis officii, & dignitatis usus, & exercitii privatio, si absolute spectetur. Sed in præsens est censura ecclesiastica, per quam Clericus privatur usu officii, aut beneficii. Dividitur in eam quæ est ab officio solum, & in aliam quæ est solum à beneficio, & in eam quæ est ab utroque. Insuper alia à jure, alia ab homine est. Nominè officii intelligitur omnis potestas spiritualis sive ordinis, sive jurisdictionis, sive administrationis ecclesiasticæ. Beneficii verò nomine venit jus ad ecclesiasticos proventus, vi spiritualis tituli percipiendos. Dividitur quoque suspensio in temporalem, & perpetuam. Illa est ad mensem, ad annum, ad biennium &c. ista nulla duratione limitatur. Suspensio partialis subdividitur in alias parciales plures. Nam Sacerdos interdum suspenditur à sole Missæ celebratione, ut quando ab audiendis confessionibus, aliquando simpliciter ab ordine. Episcopus suspendi potest à collatione aut solius tonsuræ, aut Presbyteratus, aut ordinis absolute. Similiter in beneficio aliquando quis suspenditur à quotidianis distributionibus; aut à dimidia fructuum parte: & idem fieri in jurisdictione potest. Ad formam suspensionis nulla in jure designata verba sunt, sed illa usurpantur quæ Superioris voluntatem manifestant.

Tom. II.

II. Qui suspensionem violant absolute peccant mortaliter. Suspendus ab ordine, si ipsum exerceat, præter peccatum mortale, contrahit irregularitatem. Actus tamen exercitii à suspensio validi sunt, quamquam illiciti, si fiat actus ordinis, & non jurisdictionis. Qui verò suspensus à jurisdictione est, & sit vitandus, tum irritè actus jurisdictionis exercet, quia suspensio jurisdictionis est illius actualis privatio. Suspendus ab ordine eo ipso non est suspensus à jurisdictione.

III. QUÆST. II. An suspensus ab officio sit suspensus à beneficio, aut contra? RESP. Suspendus à beneficio eo ipso non est suspensus ab officio. Quare is celebrare, & alia divina officia recitare potest, & tenetur, quia pena non eximit ab onere. Et quamquam officium fit propter beneficium, in supplicium tamen delicti potest reus privari fructibus beneficii, manente onere inferendi Ecclesiæ: suspensus ab officio etiam ob crimen gravissimum, non est eo ipso suspensus à beneficio, ut probabilior sententia docet.

IV. QUÆST. III. Quamvis sunt effectus suspensionis ab officio, à jurisdictione, à beneficio? RESP. Suspendus absolute ab officio manet privatus omni ordinis usu, & jurisdictionis, & cuiuscumque ministerii, quod à solo Clerico exerceri potest. Quare nequit sacramenta administrare, celebrare, excommunicare, absolvere, indulgentias impertiri, approbare ad confessiones, pontificalia exercere, nec alia peragere ministeria quæ ab ordine pendunt. Certum tamen est quod si suspensus sit ab ordine tantum, non sit suspensus à jurisdictione.

V. Suspendus à jurisdictione absolute lata privatur omni usu spiritualis jurisdictionis, & actu ordinis qui exerceri absque jurisdictione nequit, ut collatio ordinis, & absolutio sacramentalis. Potest verò sic suspensus celebrare, ministrare alia sacramenta; nisi tamen ea ex officio administraret ut Parochus, quia tum actus jurisdictionis, qua privatus est, exerceret. Si quis suspendatur à determinata parte jurisdictionis, non est suspensus ab altera; ut si Parochus sit suspensus ab audiendis confessionibus, potest celebrare, & alia sacramenta administrare.

VI. Suspendus ordinis absolute & simpliciter lata privatur omni actu cuiuscumque ordinis tam majoris, quam minoris, quia propositio indefinita in materia morali æquivalere universalis. Similiter qui suspensus est à collatione ordinum, nullum conferre ordinem potest. Mitto alias questionculas, quarum decisio pendet à formula qua præscribitur suspensio.

VII. QUÆST. IV. Quam ob causam ferri suspensio potest? RESP. Ferri nequit ob peccatum veniale, ut supra dictum est. Suspendus enim suam natura pena gravis est, quæ iustis jure nequit nisi ob culpam gravem. Obnoxii suspensioni sunt Clerici etiam prima tonsura insigniti. Censuræ lætæ in jure absolute contra Clericos non comprehendunt Cardinales, & Episcopos. Ferri suspensio potest directè in ipsam communicationem, & indirectè in membra. Non afficit tamen distributè singulas personas quantum ad eorum particularia

ministeria, sed secundum quod unum corpus conficiunt, & secundum officia, & ministeria illis communia.

VIII. Impediri suspensio potest per legitimam appellationem congruo tempore interpositam, ut supra de appellatione à censuris dictum est. Debet tamen appellatio ipsam suspensionem precedere, ut eam impediatur, si sit suspensio ab officio, & ingressu Ecclesie, ut habetur *cap. l. qui 20. de sent. excomm. in 6.* Quæcumque alia suspensio per subsequentem appellationem impeditur.

IX. Suspensio lata ad tempus, elapso tempore cessat seipsa sine absolutione. A suspensione lata ab homine absolvere ille potest qui eam tulit. A suspensione lata à jure absolvere Ordinarius suspensio valet, aut ejus Vicarius. A suspensione reservata Papæ, si proveniat ex delicto occulto, Episcopus absolvere subditos suos valet, si non sit ad forum contentiosum deducta.

X. QUÆST. V. *Quid significat depositio, & degradatio?* RESP. Sæpe pro eadem accipiuntur depositio, & degradatio; una tamen ab altera auctores distinguunt. Depositionem simplicem describunt his verbis: *Est pena privans Clericum officio, & beneficio in perpetuum jure ordinario irremissibiliter.* Degradatio dividitur in verbalem, & realem. Utraque privat Clericum in perpetuum officio, & beneficio; sed illa retinet privilegium canonis, & fori, hæc penitus illud amittit. Obstringitur tamen Clericus sive verbalis, sive reali degradatione confusus recitare horas canonicas, si sit in sacris constitutus, nec valde contrahere matrimonium potest.

XI. Degradatio verbalis olim fiebat ob adulterium, furtum, homicidium, & alia graviora crimina. Juxta hodiernam Ecclesie disciplinam atrociora dumtaxat scelera degradatione plectuntur. Crimina in jure canonico expressa ob quæ degradatione reali plecti Clericus debeat, sunt hæresis, falsificatio litterarum apostolicarum, sodomia, conspiratio in proprium Episcopum accedente incorrigibilitate. Plura dici solent de solemnitate in degradatione reali servanda, quæ ad nostrum institutum non attinent.

CAPUT VI.

De interdicto, & cessatione à divinis.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex sit interdictum?* RESP. Est censura ecclesiastica qua prohibentur omnia divina officia, & aliquorum sacramentorum administratio, & ecclesiastica sepultura. Dividitur in locale, & personale. Illud locum, istud personas afficit. Mixtus dicitur, quando locus simul, & personæ interdicuntur. Rursus utrumque interdictum dividitur in generale, & speciale. Illud est quando interdicuntur regnum, aut provincia, aut diocesis, aut civitas, aut oppidum, aut villa. Interdictum generale personale est, quando fertur in corpus politicum propriis legibus moderatum, & simul indirecte in omnes personas cohabitantes talem communitatem.

Interdictum personale speciale est quando in personas determinatas, ut in Petrum, Franciscum &c. fertur. Quando tamen fertur à jure non requiritur ut personæ nominentur. Hoc interdictum personale speciale dividitur in *reale*, & quod omnes interdicti effectus continet; & in *partiale*, quod aliquos dumtaxat comprehendit. Interdictum locale non semper includit personale, nec contra. Quare interdictio populo non sunt interdictæ Ecclesie, aut parochie illius: quia in jure hæc interdicta sunt diversæ speciei.

II. QUÆST. II. *Quibus tenentur observare interdictum locale?* RESP. Omnes incolæ tam laici, quam ecclesiastici, etiam Regulares, quia interdictum est in tali loco divina officia celebrare. Quare Prælati ipsi (excepto Papa) qui interdictum locale fert, ejusdem observationi obnoxii sunt. Quando interdictio civitas est per interdictum generale locale, omnes Ecclesie ejusdem civitatis etiam Regularium subiectæ interdictio sunt, & omnes personæ quæ sunt ejusdem civitatis membra: & licet plures sint innocentes, tamen non ut innocentes, sed ut civitatis partes subiacent interdictio. Excipiuntur Episcopi, qui sub generali interdictio non comprehenduntur, nisi expressa illorum mentio fiat. Infantes quoque, & amentes exempti judicantur, illorum tamen cadavera sepultura ecclesiastica tradi nequeunt, quia interdicti Clerici sunt. Similiter peregrinos, & externos ab interdictio liberant auctores plures, quia non sunt populi partes. Interdictio populo non est interdictus Clerus, nec in interdictio Clero est interdictus populus.

III. QUÆST. III. *Quis, & quam ob causam ferri interdictum valet?* RESP. Qui habent facultatem ferendi censuras, ferre interdictum valent. Prælati tamen Religiosi ferre interdictum personale possunt, non autem locale, quo suæ Ecclesie à sacris suspendant, nisi habent in plebem jurisdictionem. Causa ferendi interdictum est gravis culpa, ut dictum est supra. Interdictum generale locale, & personale potest ferri ob culpam etiam alienam communitatis, vel rectorum ejusdem, sub quo comprehenduntur etiam innocentes, ut alias dictum est. Interdictum generale personale, vel locale, sive generale, sive speciale fit, nequit ferri ob culpam alicujus particularis, sed imponi solum potest ob culpam, vel communis, vel rectoris, vel Principis, vel Prælati. Interdictum vero personale speciale insigi ob culpam alienam etiam capitis nequit; sed solum ob delictum illius personæ quæ interdictio plectitur. Disputant auctores, num insigi interdictum personale speciale queat ob culpam venialem. De interdictio lato à jure alii adfirmant, alii probabilius negant. Omnes tamen adfirmant, interdictum latum ab homine requirere culpam mortalem. Interdictum sive generale locale, sive personale personale imponi non potest ob debitum pecuniarum, immo neque interdictum locale speciale; bene vero interdictum speciale personale, ut plures ajunt: at vix hoc fieri consuevit.

IV. QUÆST. IV. *Quibus sunt interdicti effectus?* RESP. Tres. 1. prohibitio celebrationis, &

& auditionis divinatorum officiorum: 2. privato aliquorum sacramentorum: 3. privato sepultura ecclesiastica. Nominè divinatorum officiorum intelliguntur Missæ, horæ canonicæ, & alia preces solemniter celebratæ, benedictiones nuptiarum, aquæ, olei; christiatis, & omnis functio ab Ecclesia in cultum Dei ordinata. Hæc omnia prohibentur in communi loco ad id deputato; secus privatim, & in loco non deputato ad divina officia celebranda. Similiter conciones habere licitum est. Immo ex jure novo Bonifacii VIII. in *cap. Alma Mater, de sent. excomm. in 6.* omnes Clerici, & Regulares tempore interdicti generalis locali possunt quotidiè Missas celebrare, divina officia peragere, in quibuscumque Ecclesiis, & Monasteriis, quatuor adjectis conditionibus. 1. ut voce submissa, id est sine cantu: 2. januis clausis, ita tamen ut volentibus egredi exitus pateat: quod ostiarius præsciendus erit, qui prohibeat interdictos ingredi, & privilegiatos egredi permittat: 3. non pulsatis campanis: 4. exclusis interdictis, & excommunicatis. In quatuor tamen solemnitatibus Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, & Assumptionis B. V. possunt divina officia solemniter celebrari januis apertis, & voce alta, pulsatis campanis. Interdicti tamen appropinquare altari non debent, qui causam ejusdem dederunt. Quod privilegium extendit Martinus V. ad festum Corpus Christi, & Eugenius IV. ad ejusdem octavam. Regulares fruuntur privilegio, ut plures referunt (verè ne an falsè ignoreo) admittendi ad divina officia famulos, procuratores, & operarios Monasterii.

V. QUÆST. V. *Quoniam sacramenta prohibentur ministeriis tempore interdicti?* RESPOND. Prohibentur administratio activa, & receptio passiva quorumdam sacramentorum. Excipiuntur tamen Baptismus, qui administrari consueto Ecclesie ritu potest, exclusis tamen personis interdictis, quæ, nisi in casu necessitatis, baptizare nequeunt. Sacramentum quoque Confirmationis administrari valet, & confici christiana etiam in loco interdicto. Item Sacramentum matrimonii excipitur juxta plurimos, qui contendunt celebrari posse à persona etiam specialiter, nedum generaliter interdicta. Sacramentum Pœnitentiæ conferri omnibus potest etiam sanis, exceptis excommunicatis, & illis qui causam interdicti dederunt, atque iis qui præbuerunt auxilium, consilium, &c. ad patrandum delictum ob quod latum interdictum est, nisi prius satisfecerint, vel dederint de satisfactione cautionem, *c. Alma de sent. in 6.*

VI. Tempore interdicti neque Eucharistia, neque Ordo, neque Extrema Unctio administrari valent. In mortis articulo deferri Eucharistia ad infirmos etiam personaliter interdictos potest. Plures administrari quoque extremam unctionem infirmis qui nequeunt alia sacramenta percipere posse adfirmant.

VII. QUÆST. VI. *Quibus tempore interdicti prohibetur ecclesiastica sepultura?* RESP. Omne interdictum sive locale, sive personale privat omnes ecclesiastica sepultura. Si tamen interdic-

tum locale sit, personæ quæ interdictio causam non dederunt, nec sunt nominatim denunciata, sepeliri in loco sacro non interdictio valent. In loco verò sacro interdictio nec infantes, nec amentes sepeliri licite possunt.

VIII. QUÆST. VII. *Quodnam peccatum pertrahunt, & quas penas incurrun violatores interdicti?* RESP. Peccant mortaliter, quia violant præceptum Ecclesie in re gravi, & Clerici interdicti exercentes actum proprii ordinis sunt irregulares; & cogentes Clericos ad publicè celebranda divina officia in loco interdicto, justa sublata causa, incurrunt excommunicationem reservatam Summo Pontifici. Et hanc censuram contraherent quoque interdicti, qui admittunt non exirent ab Ecclesia. Item Religiosi etiam exempti interdictum violantes contrahunt ipso facto excommunicationem majorem, quando interdictum observatur in Ecclesia matrice, vel in parochiali loco, in quo ipsi habitant, ut habetur in *Clem. 1. de sent. excomm.* Qui scienter interdictos sepeliunt in loco sacro, extra casus exceptos, incurrunt excommunicationem Episcopo reservatam.

IX. QUÆST. VIII. *Quid interligatur per interdictum ab ingressu Ecclesie?* RESP. Intelligitur privato exercitii ordinis sacri, & sepultura in ipsa Ecclesia, ejusque cæmeterio, & privato audiendi divina officia in Ecclesia.

X. QUÆST. IX. *Quis ab interdicto absolvi potest?* RESP. Si interdictum latum ad tempus sit, vel sub conditione, elapso tempore, vel conditione impleta, cessat sine absolutione; secus interdictum absolutè latum. Quando interdictum latum à jure est, Summus Pontifex suspendere effectus potest, quin illud tollat. Interdictum ad tempus auferre, qui illud tulit, potest. Quando interdictum est locale, etiam locus, puta Ecclesia, dispensetur, non propterea cessat interdictum, idcirco in tali loco nequeunt cadavera sepeliri. Latum verò interdictum contra communitatem, si hæc dissolvatur, cessat respectu innocentium. Ab interdictio autem locali, aut generali personali, lato à jure, & non reservato, absolvi Episcopus potest. Si interdictum latum sit ab homine, ille qui tulit, & non inferior, absolvi potest, ut dixi. Plures docent ab interdictio personali particulari non reservato absolvi posse quemlibet Confessarium approbatum.

XI. QUÆST. X. *Quid sit cessatio à divinis, & quoniam illius effectus?* RESP. Est prohibitio imposita Clericis, ut sub pena peccati mortalis cessent à celebratione divinatorum officiorum, & ab administratione sacramentorum excepto necessitatis casu, abstante. Non est tamen censura, nec pena; sed meta prohibitio facta ab Ecclesia ob gravissimum merorem conceptum ex gravi aliqua injuria contra divinum cultum, aut Ecclesiam ipsam. Quare hoc non fit nisi propter gravissimum delictum publicum contra communem bonum Ecclesie, aut adversus ejus immunitatem, contumacia accedente. Sequentes conditiones concurrere debent, ut justè fiat. 1. Ut in prohibente sit legitima potestas; 2. ut causa sit evidens,

& gravis; 3. ut evidenter constet causam esse datam; 4. hac causa exprimi publice debet; 5. intimari parti debet; 6. pars roganda est, an velit satisfacere; 7. ut major pars capituli iudicet cessationem esse inducendam; 8. ut postea cessatione utraque pars coram Pontifice causam cessationis disciplet; 9. ut quando capitula congregantur pro ferenda cessatione, omnes vocentur qui habent vocem. Hæc conditiones colliguntur ex cap. Si Canonici 2. & cap. Quamvis 8. de Officio ordinarii in 6. Si vero Prælati indicat cessationem, sex tantum priores conditiones requiruntur. Solum qui habent jurisdictionem episcopalem, aut illi similes, ferre hanc cessationem valent.

CAPUT VII.

De irregularitate in communi, & in particulari ex delicto, & ex defectu.

I. QUÆST. I. Quid sit irregularitas, & quinam ejus effectus? RESP. Est impedimentum canonicum; quo vir baptizatus primò, & directè interdicitur à susceptione ordinum, & secundarid ab eorum usu. Est impedimentum, & non pena, ut distinguitur à censura; quæ culpam supponit, Canonum significat hoc impedimentum jure ecclesiastico invidetur esse. Vir baptizatus prodi neque infidelem; neque mulierem subiacere irregularitati. Ultimæ particula distinguit iterum irregularitatem à censuris.

II. Tres sunt irregularitatis effectus. 1. Impedit ordinem, & primæ censuræ susceptionem. 2. Privat omnium ordinum usum, si sit totalis; quorundam vero, si sit partialis. 3. Inhabilem reddit ad quolibet beneficium suscipiendum, si sit totalis; nam si sit partialis, plures contingunt per eam non impedit receptionem beneficii cuius munia obire irregularis potest. Irregularitas quæ supervenit beneficio jam obtento, non inducit ejusdem privationem, sed solum privati per sententiam iudicis possunt qui illud possident.

III. QUÆST. II. Quotplex sit irregularitas? RESP. Duo sunt irregularitatum genera. Alterum ex defectu, ex delicto alterum. Ex defectu novem numerantur. 1. Ex defectu animæ; 2. ex defectu corporis; 3. ex defectu natalium; 4. ex defectu ætatis; 5. ex defectu libertatis; 6. ex defectu obligationis; 7. ex defectu sacramenti; 8. ex defectu bonæ famæ; 9. ex defectu lenitatis.

IV. Irregularitas ex delicto octuplex. 1. Ex homicidio voluntario injusto; 2. ex injusta, & voluntaria mutilatione; 3. ex homicidio, aut mutilatione casuali; 4. ex iteratione Baptismi; 5. ex violatione censurarum. 6. ex indigna receptione, aut administratione ordinum; 7. ex apostasia à fide, vel ex hæresi externa; 8. ex delicto cui annexa infamia est. Dividitur etiam in totalem, & partialem. Illa privat omni ordine suscipiendo, & exercitio ordinis suscepti, ut est illa quæ contrahitur ex homicidio. Hæc privat aliquo tantum ordinis exercitio; ut si Sacerdoti pollex præciderit, non potest celebrare; potest

verò audire confessiones. Similiter Diaconus privatus pollice inhabilis est ad Sacerdotium, & habilis ad Diaconi officium.

V. Delictum inducens irregularitatem debet esse peccatum mortale exterium: quoniam pena gravissima contrahi nequit nisi ob grave delictum. Nec refert quod sit occultum. Excipiuntur tamen delicta quibus annexa est infamia, & notorietas, quæ si fuerint occulta, non inducunt irregularitatem. Alia verò delicta, ut homicidium voluntarium, hæresis, iteratio Baptismi, violatio censuræ per exercitium ordinis, etiam occulta, irregularitatem pariunt. De homicidio occulto nulla est disputatio.

VI. QUÆST. III. Quenam excusant ab irregularitate contrahenda ex delicto? RESP. Ea omnia quæ excusant à peccato mortali, ut ignorantia, inadvertentia, metus gravis, &c. Dubium non excusat, ut cap. ad Audientiam tit. de homicidio habetur. Cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, nos convenit insinere Presbytero memorato, ut in sacris ordinibus non ministret. Nulla hic distinctio dubii juris, & facti.

VII. QUÆST. IV. An irregularitas ex delicto tollatur per Baptismum, professionem religiosam, & dispensationem? RESP. Irregularitas ex delicto cessat per Baptismum. Cessare quoque per professionem religiosam communis sententia admittat. Denique cessat per dispensationem omnes fatentur. Summus Pontifex ob justam causam dispensare à quacumque irregularitate potest. Qui iteritius est pluribus irregularitatibus diversæ speciei, in petenda dispensatione omnes exprimere debet: si sunt ejusdem speciei, manifestare debet se pluries has irregularitates contraxisse.

VIII. Præter Summum Pontificem Episcopi cum suis subditis, & Prælati regulares cum suis dispensare ab irregularitatibus ex delicto occulto quod non sit ad forum contentiosum deductum, possunt, præter homicidium, ut communis sententia docet.

IX. QUÆST. V. Quid requiratur ut quis contrahat irregularitatem ex homicidio voluntario? RESP. Homicidium directè voluntarium dicitur quod directè voluntate occidendi patitur, undè necessario mors sequatur, ut si vulnus mortiferum infligatur, si venenum propinetur, &c. Qui similes causas directè ponit, homicida voluntarius dicitur. Heinc sequitur, eum qui occidit invasorem se defendendo cum moderamine inculpatæ tutelæ, non incurere irregularitatem homicidii directè voluntarii. Requiritur verò ut mors sequatur, ut dicta irregularitas contrahatur. Quamobrem etiam vulnus mortale infligatur, aut venenum propinetur, si mors non sequatur, irregularitas non incurritur. Addunt Salmanticenses cap. 8. num. 4. eum quem post mortale vulnus, aut veneni propinationem delicti poeniteret, non incurere irregularitatem in foro conscientie. Sed hæc opinio falsa est mihi.

X. Negant quoque Salmanticensis cum aliis num. 6. eum qui repentina rixa hominem occidit, non incurere irregularitatem reservatam Summo Pontifici. Sed probabilior opinio adfirmat.

mat. Et hanc irregularitatem incurrit quoque mandantes, consulentes, &c. ut supra jam dictum est.

XI. Ab hac irregularitate posse Summum Pontificem dispensare omnes fatentur, ex gravissima tamen, & singularissima causa, ob indecentiam summam quam tale delictum præfert. Ab hac irregularitate non posse Episcopos absolvere, Tridentinum statuit. Ab hac irregularitate posse Prælatos regulares dispensare, si homicidium sit occultum, docent Salmanticensis n. 17. adductis privilegiis pontificiis; sed hæc privilegia mihi suspecta sunt.

XII. Contrahitur quoque hæc irregularitas per alicujus corporis membri mutilationem, ut si quis erueret oculum, amputaret aurem, pedem, & quilibet partem quæ in corpore distinctum officium habet. Qui sibi digitum, allamvè partem officii carentem ex ira abscinderet, aut turpiter se deformaret, fieret irregularis, secus si hoc ageret in alio, ut habetur cap. Quidem, &c. Qui membrum aliquod indebitè, aut in mortuum renanceret, probabilis est quod incureret irregularitatem. Ab hac irregularitate occulta, & non deducta ad forum contentiosum dispensare Episcopi valent.

XIII. QUÆST. VI. Quando nam contrahitur irregularitas ex homicidio, & mutilatione casuali? RESP. Homicidium casuale illud est quod præter intentionem occisoris tum directam, tum indirectam accidit: & tunc sicut occisor immunis à culpa, ita ab irregularitate est: & idem est de mutilatione. Qui verò ponit causam undè prævidet, vel tenetur prævidere homicidium, aut mutilationem, fit irregularis. Qui opus licitum facit, & omnem diligentiam adhibet ne homicidium sequatur, vel mutilatio, tum irregularis non fiet, etiam si homicidium, vel mutilatio eveniat. Si verò actio illa aliquo modo indueret in homicidium, vel mutilationem, jam non esset bona, & licita: & si actor negligens esset in præcavendo effectu, fieret irregularis, nisi levis esset negligentia. Hinc si magister discipulum, aut pater filium leviter tantum percuteret, irregularis non fieret, etiam si mors succederet, aut mutilatio præter intentionem. Idem dicendum de eo qui in equo feroci equitaret, si contingeret pueri occidit, aut de pulsante campanas, si caderet tinnitabulum quod hominem occideret, aut de custode foræ frangentis vincula, & occidit hominem. Nec medicus fit irregularis si infernus abique ejusdem gravi negligentia moriatur.

XIV. Qui dat operam rei illicitæ, undè mors eveniat, fit irregularis; si verò illicita sit, & nullum periculum naturæ suæ mortis asert, non fiet irregularis, dummodo non fuerit negligentia in præcavendo effectu. Qui ex justitia tenetur impedire occisionem, aut mutilationem, si id per culpam mortalem omittat contra justitiam, fit juxta probabiliorum sententiam irregularis: quia qui omittit defendere illum quem ex justitia renebatur defendere, est verus homicida, moraliter enim concurrat ad talem mortem; secus qui tantum ex charitate tenetur.

XV. QUÆST. VII. Quando nam contrahitur irregularitas ex homicidio, aut mutilatione casuali defensionis contra injustum invasorem? RESP. Qui injustum invasorem occidit excedendo mortaliter modum inculpatæ tutelæ, fit irregularis. Contra qui moderamen observant, ab irregularitate immunes sunt, sicut à culpa. Similiter ejusmodi defensores non contrahunt irregularitatem, si moderamen servent ad evitandum grave vulnus; secus si vulnus, quod timeatur, esset leve. Tunc autem videtur defensorem servare moderamen inculpatæ tutelæ, quando invasus nulla alia via neque precibus, neque fugâ, neque clamore declinare mortem, aut grave vulnus potest. Si enim his viis declinare mortem, aut vulnus grave posset, non servaret necessariam moderationem.

XVI. Qui futatur, aut adulterium perpetrat, in delicto deprehensus, & invasus à domino, vel à marito, ut se defendat, occidit maritum vel dominum, irregularitatem incurrit, quia dat operam rei illicitæ, & homicidium est voluntarium in causa. Ita adfirmat probabilior, & verâ sententia.

XVII. Ex iteratione Baptismi, non autem Confirmationis, incurritur irregularitas. Hæc irregularitas incurritur à rebaptizato, rebaptizante, ministrante rebaptizanti, & ab eo qui extra necessitatem se ab heretico baptizari permittit. Hæc irregularitas impedit ascensum ad alios ordines, non in susceptis ministrare, ut communis opinio docet. Plures tamen ad hanc irregularitatem contrahendam requirunt rebaptizationem solemnem, & non sufficere privatam ajunt.

XVIII. Qui majori excommunicatione interdicti, qui suspensi, qui interdicti personaliter, aut in loco interdicto actum majoris ordinis exercent, irregulares sunt. Qui autem suspensus ab uno ordine, sicutis ordinis à quo non est suspensus, exercet officium, non fit irregularis. A dicta irregularitate occulta dispensare Episcopus potest, similiter Prælati regulares absolvere suos subditos valent.

XIX. Qui futivè sacros ordines suscipit, puta absque examine, & approbatione; qui eodem dies plures ordines, quorum unus sit sacer, absque dispensatione recipit; qui post matrimonium contractum, eam ante consummationem, ordinem sacrum recipit renitente uxore, irregularitatem incurritur. Similiter irregulares sunt Clerici qui usurpant ordinem sacrum, quem non habent, & scienter ministrant in eo, & ritu solemni.

XX. Irregularitas quoque contrahitur ex delicto cui annexa est infamia, ut sunt in Clericis perjurium cum falso testimonio in judicio, sodomia, simonia; quæ criminosa, si notoria sint, inducunt irregularitatem.

XXI. Ex officio pariter irregularitas contrahitur, ut ex histrionatu: histriones enim infames sunt, ut ex c. Definimus 4. q. 1. & ex l. 1. & 2. de his qui nascuntur infamia. Plures quoque officia carnificum, licitorum, macellatorum habere annexam infamiam docent: & reipsa in communi hominum exillimatione officia ista infamia laborant.

XXII. Infamia que oritur ex delicto personali, aufertur per emendationem, quæ sit ita notoria, ac factum quod infamiam peperit. Juris verò infamia non tollitur per emendationem, sed per dispensationem. Summus Pontifex ob justam causam dispensare ab hac irregularitate potest. Infamia verò quæ per judicis decretum inducitur, per eisdem, aut Superioris dispensationem aufertur potest. Prælatos verò regulares ab hac irregularitate five ante, five post Religionis ingressum dispensare posse, communiter Auctores docent.

XXIII. QUÆST. VIII. *Quanam sunt irregularitates ex defectu anime?* RESP. Tres, nempe defectus rationis, scientiæ, & fidei. Pueri ante usum rationis, amentes, furiosi, enervati, lunatici, epileptici, qui morbo comitiali, seu caduco inopinato corripiuntur, à sacris Ordinibus excluduntur. Scientiæ defectus est impedimentum sacrorum ordinum suscipiendorum, à quo nec Summus Pontifex dispensare valet. Sola industria, & studio aufertur potest. Irregulares defectu fidei sunt filii hæreticorum, quorum parentes sunt irregulares ex delicto.

XXIV. QUÆST. IX. *Quanam sunt corporis defectus irregularitatem parientes?* RESP. Illi quibus deest brachium, manus, & Presbyter cui deest duo digiti cum medietate palmæ, si digiti sint pollex, & index, item qui oculi sinistri lumine, qui auditu omni carent, irregulares reputantur. Si tamen privatio auditus superveniat, non reputatur impedimentum. Si lumen oculi dextri suppleat defectum oculi sinistri valet, non reputatur impedimentum. Defectus qui parientur notabilem deformitatem, inducunt irregularitatem, ut privatio oculi, nasus, pedis, vel habentes oculos nimis deformes, laborantes nimia corporis debilitate, gibba, lepra, morbo gallico, irregulares habentur. Sed hæc omnia judicio Episcopi permittuntur. Eunuchi, & hermaphroditii etiam occultii irregulares sunt. Illegitimi omnes, five nothi, five spurii, five incestuosi, five sacrilegi, sunt irregulares. Nati tamen ex matrimonio bona fide in faciem Ecclesiæ contracto, sed ob aliquod impedimentum occultum irritum, non habent irregulares, ut colligitur ex cap. Cum inter, &c. Secus dicendum, si mala fide contractum matrimonium esset.

XXV. Hæc irregularitas cessat 1. per subsequens matrimonium; 2. per legitimationem absolutam; 3. per dispensationem quam solus Summus Pontifex impertiri potest.

XXVI. QUÆST. X. *Quanam dicuntur irregulares ex defectu libertatis, ætatis, & obligationis?* RESPOND. Mancipia, seu servi sunt irregulares usque dum in statu servitutis degunt. Si servus, sciente domino, & non contradicente suscipiat ordines, aut ipsam primam tonsuram, liber evadit; si verò contradicente domino, aut nesciente id faciat, peccat mortaliter, & manet servus. Si Episcopus consecutus servitutis conferat ordines majores, satisfacere domino tenetur. De defectu ætatis dictum est supra. Defectus obligationis est quum quis tenetur ad ratiocinia red-

denda, vel implicitus invenitur ex officio negotiis secularibus, ut curiales, milites, &c. donec sit tali obligatione liberentur.

XXVII. QUÆST. XI. *Quid sit irregularitas ex defectu sacramenti?* RESP. Est illa que oritur ex bigamia, seu ex matrimonio pluries contracto. Triplex distinguitur bigamia: vera, interpretativa, similitudinaria. Vera tunc est quando quis plures uxores successivè legitimas habuit. Altera bigamiæ species vocatur interpretativa, quæ licet vera non sit, ex juris fictione talis nuncupatur, & quatuor modis contrahitur. 1. Quando quis duo matrimonia contrahit, alterum validum, alterum irritum; 2. quando quis contrahit duo matrimonia ipsa irrita; 3. quando quis viduam, aut corruptam ab altero duxit; 4. quando quis virginem duxit, quæ post nuptias adulteravit, & nihilominus post adulterium eam cognovit. Qui corruptam duxit putans bona fide esse virginem, juxta probabiliorum opinionem sit irregularis. Tertia bigamiæ species dicitur similitudinaria, quam quis contrahit dum post solemnem professionem, vel post susceptum sacrum Ordinem, matrimonium contrahit sive cum virgine, sive cum corrupta.

XXVIII. Bigamia dicitur defectus sacramenti, quia non repræsentat unionem Christi cum Ecclesia. Bigami irregulares reputantur non propter incontinentiam, tum propter divisionem affectus, quem ab uxore defuncta in alteram transferunt, tum propter defectum sacramenti. Ab hoc impedimento dispensare Summus Pontifex valet, secus Episcopi.

XXIX. QUÆST. XII. *Quomodo contrahitur irregularitas ex defectu lenitatis?* RESP. Homo baptizatus, secus infidelis, sit irregularis, si voluntariè, & proximè concurrat ad mortem proximi, aut mutilationem ex defectu lenitatis. Hinc irregulares sunt judices ferentes sententiam a se fore iudicium, promotores fiscales, procuratores, satellites, comprehensores, accusatores, advocati, denuntiatores, testes necessarii, & voluntarii, quando vi talium actionum reus occiditur; secus qui testantur in favorem rei. Domini temporales Ecclesiastici non sunt irregulares, dum habentes jurisdictionem committunt aliis causas sanguinis, momentaneque ut ministri vigilent contra malefactores, eosque juxta leges puniant. Judices Ecclesiastici degradatos tradentes brachio seculari, supplicantes ut benigè eosdem tractent, non sunt irregulares; nec Clerici consulti à iudice, si respondeant, tale delictum juxta leges peccandum esse poena mortis. Idem dicendum de Confessariis, qui possunt negare absolutionem iudicis nolenti juxta leges punire malefactores.

XXX. Qui pugnant in bello justo ex auctoritate publica contra hostes, si propriis manibus occidant, vel mutilent, irregulares sunt. Ceteri verò milites in tali bello justo adstantes pugna, qui propriis manibus neminem occidunt, aut mutilant, non sunt irregulares, ut communiter fatentur omnes. Si bellum sit injustum, & aliquis occidatur, vel mutiletur, omnes sunt irre-

gu-

justam. Militem se defendentem in bello justo cum moderamine inculpatæ tutelæ non fieri irregularem docent plures, quia hæc defensio est illi justa. Medici, & chirurgi, qui juxta propriæ artis regulas truncant membrum, non sunt irregulares. Clerici, & Monachi exercentes artem medicam, & chirurgiam sunt irregulares ex defectu lenitatis, si truncent aliquod membrum, quia prohibita sunt illis ejusmodi artes cum incisione, & aduisione. Possunt tamen aperire venam ad minuendum sanguinem, quin fiant irregulares. Ecclesia merito removeret à sacris ordinibus homines ob defectum lenitatis, quia mansuetudo, & lenitas est prærogativa, & caracter Sacerdotii Christi, qui tamquam agnus mansuetus venit in mundum à Patre missus. Episcopi nequeunt dispensare ab irregularitate ex defectu lenitatis, etiam si occulta sit, ut probabilior sententia defendit. Qui plura cupit, legat Canonistas, & Moralistas, qui spissa, & magna volumina hoc de argumento consulant.

MONITUM.

Repeto quod aliis innui, nempe omnes optate, ut excommunicationum, & censurarum multitudinem ad maturum examen Superiores revocarent, & in eum parvum numerum illas restringerent quem illorum sapientia magis consentaneum judicaret. Illud omnibus sapientibus certum est, præceptorum multitudinem haud fore idoneam ad hominum malitiam coercendam. Animadvertit S. Augustinus, *epist. 118. ad Januarium: Dominum nostrum Jesum Christum, sicut ipse in Evangelio loquitur, levi iugo nos subdidit, & sarcine levi.* Unde sacramenti numero paucissimis, significacione præstantissimis societatem novum populi colligavit. *Fubius epist. 119. ad eundem Januarium Ecclesiæ præcepta relecanda suggerit his verbis. Sine ulla dubitatione rejecanda existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quomodo contra fidem sint; ipsam tamen Religionem, quam paucissimis, & manifestissimis celebrationum sacramenti misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus premunit, ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui etiam si tempus libertatis non agnovissent, legibus tamen sacris, non humanis præsumptionibus subiciuntur. Sed Ecclesiæ Dei inter multam palæam, multaque xisania constituta, multa tolerat; sed tamen que sunt contra fidem, vel bonam vitam, non approbat, nec tacet, nec fecit.*

DISSERTATIO V.

De Statu Religioso.

PRÆLOQUIUM.

Quatuor hoc de argumento volumina edidi, quorum primum scribitur *Commentarius Historico-Apologeticus*, & alterum *Disciplinæ Apostolicæ Monasticæ*. Adversus hæc *Disciplinam Apostolicæ Monasticæ* duo prodierunt volumina;

unum incriptum *Vindiciæ Regularium*; alterum hæc epigraphæ insignitum, *Vita Clausuralis*. Hos duos libellos reverè famulos plenos erroris commentis, fabellis, & diceris contrivi, & penitus labefactavi opere incripto, *Defensio decretorum Concilii Tridentini*, in duo volumina distributo, atque JUSSU Sapientissimi Pontificis BENEDICTI XIV. edito. Ex his pauca decerpam.

CAPUT I.

Status religiosi notio, & ejusdem obligatio aspirandi ad perfectionem evangelicam.

I. QUÆST. I. *Quid sit status religiosus?* RESP. Est via facilis perveniendi ad perfectionem evangelicam. A virtute Religionis, quæ inter morales eminet, nomen sum sortitur sacer hic status; idcirco religiosus appellatur. Stabilitatem, & immobilitatem secum adfert. Ut sit talis, requirit approbationem ab Ecclesia factam, ut habeat ex Concilio Lateranensi IV. cap. *Nimia*. Necessaria est quoque professio trium votorum juxta aliquam ex regulis approbatis à Sede Apostolica. Hinc singuli Ordines suam propriam regulam habent, & constitutiones, ad quarum normam statum religiosum proficiuntur.

II. QUÆST. II. *Utrum religiosi teneantur sub gravi præcepto tendere ad perfectionem?* RESP. Quæstio hæc, perspicua indiget explanatione. Omnes Christiani, sive laici, sive ecclesiastici, sive seculares, sive claustrales præcepto ligantur aspirandi ad perfectionem. Fortale imperitis pericula hæc impervia erit. Sciant ergo oportet, perfectionem hanc, de qua nunc nobis sermo est, in charitate sitam esse, ut Evangelium, & omnes Patres docent. Hinc S. Thomas 2. 2. q. 186. art. 2. describit statum religiosum, quod sit *disciplina quædam, seu exercitium perveniendi ad perfectionem*. Ut enim Religiosi facilius, & expeditius hanc metam attingerent, tria consilia evangelica, ad quæ revocantur cætera, vovent. Hæc tria vota sunt instrumenta, & veluti curus rore, quæ viam sternunt ad hoc pascuum assequendum. Omnia præcepta evangelica sunt media necessaria, consilia sunt instrumenta libera ordinata ad præceptum charitatis. Hoc præceptum est finis, & meta omnium præceptorum, & consiliorum. Neque in consiliis igitur, neque in cæteris mandatis, sed in sola charitate sita est perfectio evangelica, ad quam sub præcepto aspirare omnes tum Christiani, cum viri religiosi attinguntur. Cum Christus dixit: *Estote ergo vos perfecti, sicut, & Pater vester castus perfectus est: Matth. 5. non Monachis, non Claustralibus hoc intonuit, sed omne proflus genus humanum aliquotus est, cum tunc nec Monachi, nec Claustrales essent.*

III. Crasso ergo obvolvuntur errore Christiani qui existimantes hanc perfectionem evangelicam, quid supererogationis esse, & consilii, virisque duotaxat consequendis competere, nihil committunt ad eam consequendam. Caritas hæc comparat animam ab amore mundi, & eorum quæ

in